

Les "reformes" abans de la reforma

Dg, 27/11/2016 per Catalunya Religió

([Cristianisme al Segle XXI](#)) Aquest dissabte a la sala d'actes de Cristianisme i Justícia dels Jesuïtes del carrer Casp de Barcelona, "Cristianisme al Segle XXI" va celebrar la segona sessió del curs d'Espai Obert dedicat als 500 de la Reforma protestant amb una xerrada amb el títol "Les 'reformes' abans de la Reforma, a càrrec del professor i escriptor **Lluís Busquets i Grabulosa**. Amb una gran assistència de públic, l'acte començà amb l'habitual lectura bíblica —un fragment d'Isaïes— i la presentació del ponent a càrrec de **Jaume Botey**, president de «Cristianisme al Segle XXI».

Busquets i Grabulosa va començar la xerrada a partir de la hipòtesi que, al costat de l'Església oficial, jeràrquica i aferrada al poder, sempre ha existit un moviment reformador de purificació del missatge evangèlic, que sovint ha estat obstaculitzat o condemnat per l'Església oficial. Per demostrar-ho, es va endinsar en tres períodes de la història de l'Església anteriors a la Reforma luterana seguint l'historiador Giacomo Martina —Edad Mitjana (681-1303), Edat Nova, a partir de l'inici de l'ocàs de la supremacia papal medieval i inicis del Renaixement—, després d'explicar que en l'Edat antiga, Lleó el Gran (s. V) posà les bases per a un papat monocràtic i Gregori el Gran va unificar l'Església i va esdevenir el cap més important de l'Europa d'Occident. Res d'estrany que Gregori VII (s. XI), després d'un temps d'Església carolíngia, avencés vers una concepció "imperial" de l'Església i Innocenci III, amb els seus *Dictatus Papae*, considerés el Papa com a cap "jutge suprem i universal" de la Cristiandat.

En una església medieval aferrada al poder, doncs, segons el conferenciant, sorgiren ja aportacions reformadores —la cultura, la Cartoixa, el Císter, el moviment eremític, els ordes mendicants (Domènec i Francisc), els ordes militars...—, però va exposar deu conflictes d'aleshores (entre els quals els de la iconoclàstia, la lluita per les investitures, la condemna de Ciril i Metodi, el cisma d'Orient, les croades, el naixement de la Inquisició...), enfront dels quals reaccionaren moviments populars com els dels paulicians i bogomils abans de l'any 1000, els moviments mil·lenaristes i dissidents entorn d'aquella data (grups de Châlons-sur-Marne, d'Aquitània, d'Orleans i, molt especialment, dels *patarins*, rebels contra un clergat corrupte i lligat a la noblesa feudal), i d'altres després de l'any 1000. Així, va esmentar petrobrussians, *umiliati*, flagel·lants o Germans apostòlics, que, des del celibat i la pobresa, exigien un contacte directe amb Déu sense mediacions. Tot seguit es va aturar en la figura de Joaquim de Fiore, que tant va influir en certes tendències franciscanes, condemnat en part al concili del Laterà, però amb un procés de canonització obert dels del 2001. Després va explicar els moviments dels càtars o albigesos —perseguits fèrrriament al s. XIII, com tothom sap —avui hi ha obert un procés per demanar-los perdó en aquest any de la reconciliació— i dels valdesos o germans pobre de Lió, excomunicats al segle XII, malgrat l'actual papa Francesc, en la visita a l'església evangèlica valdesa de Torí el 22-VI 2015, els demanés la seva clemència, en nom del catolicisme, per les

persecucions que se'ls havia infringit.

Va passar tot seguit a l'etapa de l'Edat Nova (1303-1475), iniciada amb un període en què l'església es corromp i esdevé marioneta de la monarquia francesa (i va parlar del papat a Avinyó, del cisma d'Occident, del racisme i de la visió negativa del món a causa de la pesta, la guerra, la bruixeria demoníaca) i acabada a les vigílies d'un Renaixement davant del qual l'Església oficial restava a la inòpia dels nous descobriments i del progrés de la història. En contra d'això, per al ponent, sorgiren els beguinatges, les tendències espirituals franciscanes i dels fraticels, els tres grans reformadors catalans (Llull, Vilanova i Eiximenis), el moviment místic a la riba del Rin (Eckhard, Tauler, Suso), el naixement de l'esperit laic (Marsili de Pàdua i Jean de Jandun), la crisi de la intel·ligència amb el nominalisme d'Occam, que portà als reformadors Wycliffe i Hus, la "Devotio moderna" de Grote a Nicolau de Cusa, i encara esmentà Savonarola totes elles monjoies per entendre la diferent contestació a l'Església oficial. Va voler oferir una conclusió d'aquests dos períodes a partir de la metàfora que Eco emprà a *El nom de la rosa*: totes aquestes tendències serien com els braços d'un gran riu arribats al seu delta, abocats de manera diversa al mar purificador. Es va preguntar tanmateix què hauria passat si l'Església oficial, que mai no ha fet cas del decret Frequens del concili de Constança (on es requereix un concili cada deu anys), en comptes d'obstaculitzar aquests moviments els hagués acomboiat i s'hagués adonat del naixement de la consciència individual, de la formació dels nacionalismes, de la democratització social arran del capitalisme incipient que despuntava, del mètode empíric per afrontar la realitat i de l'esperit laic.

Va arribar així a les vigílies de la Reforma —per al ponent, fruit del renaixement i la impremta— al·ludint a tres personalitats importants a l'hora de parlar de la laïcitat política (Maquiavel, Erasme i Moro) i al que va suposar la immigració dels grecs que fugien dels turcs i, per Venècia, arribaren al Rin i als Països Baixos i col·laboraren a una renovació de la fe des de baix. Va acabar esmentant les reformes dites pretridentines: els Avissamenta per reformar la Cúria romana del Laterà V, la renovació de l'observança de determinades ordes religioses, l'origen d'associacions laiques, el *Libellus ad Leonem X*, els bisbes reformadors com Hernando de Talavera o el cardenal Cisneros, que acabà d'imprimir la Bíblia Políglota el juliol de 1517, tres mesos i escaig després de la clausura del Laterà V i menys de tres mesos abans de les tesis luteranes sobre les indulgències. La seva hipòtesi inicial quedava perfectament demostrada.

Va seguir un debat participat, en el qual va quedar palès que les "reformes" anteriors a Luter havien resultat, per motius diversos, reformes "perdedores". Entre d'altres coses, es demanaren clarícies sobre els beguinatges i la fi dels templers, i es va arribar a esbossar que al llarg de tota aquesta història l'Esperit de Déu no abandona mai l'Església i, malgrat "non alligatur", bufa per on vol.